

Kurz: Kvalitativní interview a biografické techniky

Individuální analýza rozhovoru – Jak se žije lidem na podpoře

Úvod

Cílem výzkumu bylo zkoumání situace sociálně exkludovaných jedinců, kteří jsou díky svému nízkému/žádnému příjmu nuceni pobírat od městského úřadu sociální dávky, dorovnáující jejich příjem k hranici životního minima. Konkrétně se náš projekt věnoval životní situaci prodejců časopisu Nový Prostor, což jsou lidé, kteří se snaží své finanční a další problémy aktivně řešit právě prodejem charitativního časopisu. Šlo nám o zachycení současné situace takto vyloučených jedinců, o poznání procesu, díky kterému se jedinec do nepříznivé situace dostane a také o sledování významných změn v životě exkludovaných jedinců i o to, jak je tito jedinci vnímají a interpretují. Náš přístup vycházel z tradic interpretativní sociologie, která se snaží o pochopení smyslu, který aktéři dávají svému jednání, o porozumění významu jednání, o pochopení zevnitř, ne o vnější vysvětlování. Tomuto přístupu odpovídá použití perspektivy aktéra, zkoumání jeho vlastních interpretací v realitě jeho každodenního světa. Základní výzkumné otázky, které si náš projekt vytyčil byly tyto:

- Jak vypadal proces vývoje nepříznivé situace prodejce (jak se do ní dostal, co se změnilo, jaká je perspektiva do budoucna)
- Jak se žije prodejcům Nového Prostoru (v současné době - jak je spokojený se současnou ekonomickou situací, struktura dne - aktivity)
- Jaká je identita prodejce (sebereflexe, vnímání společenského statusu)

Komunikační partner

Mým komunikačním partnerem byl prodejce Nového Prostoru (NP) pan Jiří. Kontaktování proběhlo osobní návštěvou prodejního místa, kde jsem po zakoupení jednoho časopisu navázal s Jiřím hovor a on posléze ochotně souhlasil s provedením interview na téma jeho životních zkušeností a postojů. Samotný rozhovor pak proběhl druhý den v jeho oblíbeném baru a trval 92 minut.

Jiří prodává NP již půl roku na prodejním místě v Delvitě v Králově poli v Brně. Je mu 51 let, má vystudovanou strojní průmyslovou školu a je již tři roky veden na úřadu práce jako nezaměstnaný. Za svůj život vystřídal podle svých slov třidvacet různých zaměstnání. Je rozvedený a má osmadvacetiletého syna, který bydlí u bývalé ženy, která je podruhé vdaná. Během své tříleté nezaměstnanosti si Jiří občasně přivydělával jako pomocník v restauraci u svého kamaráda, či jako stavební dělník při rekonstrukci rodinného domu (taktéž pro kamaráda). V současné době bydlí na ubytovně, kterou mu platí ČSSZ, jelikož jeho poslední příbytek (ve sklepě bytového domu) vyhořel. K tomuto tématu (jelikož šlo o podstatný zlom v jeho životě) se ještě vrátím na konci analýzy.

Východiska analýzy

V průběhu našeho rozhovoru se vynořilo několik témat, která byla dále rozdělena do dalších podkategorií. Kódování textu pak probíhalo tak, že do vytvořeného seznamu kódů byly k jednotlivým podkategoriím vkládány pasáže rozhovoru, které k nim logicky obsahově patřily. Oproti původně předpokládaným tématům, ke kterým směřovaly mé otázky se tak spontánně vynořilo několik dalších kategorií, které původně náš projekt nepředpokládal. Šlo především o popis a hodnocení aktivit úřadu práce, stejně tak jako hodnocení jiných prodejců NP. Vzhledem k výřečnosti a otevřenosti komunikačního partnera se mi podařilo získat odpovědi a příklady ke všem dalším, v projektu navrženým, kategoriím. V další kapitole tedy budou prezentovány výsledky analýzy rozhovoru s uvedením konkrétních příkladů, jak je vyjádřil sám komunikační partner.

Jak se žije prodejcům Nového Prostoru – analýza

V našem projektu jsme se chtěli zaměřit na všechny dimenze sociální exkluze, které by mohli prodejci NP pociťovat. Následující text tedy bude členěn podle našich původních výzkumných otázek a podotázek.

1) Proces vývoje nepříznivé situace

Jiří se do své současné situace dostal po komplikované cestě životem. Jak uvádí, vystřídal za život třiadvacet zaměstnání, což by znamenalo, že za svůj produktivní věk po ukončení střední školy vydržel průměrně v jednom zaměstnání zhruba jeden a půl roku. Jiří však do těchto zaměstnání počítá zřejmě i příležitostné přivýdělnky menšího rozsahu. Jak sám uvádí, příčiny častého střídání zaměstnání byly jak v jeho osobnosti, tak i ve vnějších okolnostech. Tím připouští svoji částečnou vinu na současné situaci.

... Nemůžu říct, že já sem byl šoupák a nemůžu říct, že osud byl na mě zlej. Ne. Opravdu takovým nějakým normálním dělem, jak já, tak vosud jo?...

... Žádný, že bych se vymlouval na něco, ne. Za spoutu věcí si mohu sám a spousta věcí, bohužel nemůžu vovlivnit jo?...

... (co bylo příčinou těch pádů? Nebo jako kdo nebo co za to mohlo?) Současný, jak já, můj lidskej faktor, že sem... třeba udělal áčko v práci nebo sem se né vožral, ale...

... a spousta věcí byla podmíněných něčím jiným, jako faktorem, že kerej nemůžu....

Před třemi lety přišel Jiří o poslední stabilní zaměstnání a od té doby je registrován jako nezaměstnaný na úřadu práce. Na úřad práce má poměrně negativní vzpomínky, hlavně na svoji registraci a celkové pocity z jednání s úředníky.

... Tak sem si tam připadal jako balík. Jako vyložené kus něčeho, s kerym je manipulovaný... Jakmile seš na úřadu práce, seš něco. Seš v podstatě figura, číslo a nebo něco... ne s kerym se manipuluje nebo někdo manipuluje. Ale prostě seš hovno, seš nic. V opravdu seš lidskou řeč seš nic. A seš prostě kus a seš procento, buď seš zaměstnaněj nebo nejses zaměstnaněj. Naždar. A nějaká lidská, promiň, že používám opravdu ta slova schválně, nejses nikdo. Seš prostě kus. Seš číslo, seš něco...

Pomoc úřadu práce při hledání práce hodnotí Jiří taktéž negativně, jelikož mu nebyli schopni žádnou práci najít. Tento fakt však také připisuje svému vyššímu věku a nízkému vzdělání. V průběhu nezaměstnanosti pomáhal Jiří za stravu a byt kamarádovi v hospodě jako číšník a také na stavbě jako pomocný dělník. Tyto aktivity však skončily a Jiří se poohlížel po nějakém příjmu. Mezitím se musel vystěhovat z bytu, ve kterém původně bydlel, jelikož byt šel do privatizace a Jiří neměl dostatek finančních prostředků na to, aby jej odkoupil. Tak bydlel nějaký čas ve sklepe, který k tomu bytu patřil. Při hledání nějakého způsobu, jak si vydělat peníze oslovil prodejce NP, který jej uvedl do Denního centra a druhý den již Jiří prodával. Avšak dva dny poté, co začal prodávat NP, vyhořel a tak přišel o veškerý svůj majetek včetně dokladů. Situaci kolem vyhoření rozvedu dále. Jiří hledal pomoc u kurátora, který mu zajistil ubytovnu a finanční půjčku, aby si mohl koupit alespoň brýle, o které při požáru přišel.

Když jsem se Jiřího ptal, kdo nebo co mu v té chvíli nejvíc pomohlo, říkal, že kromě kurátora jenom náhodní lidé, jako např. barmanka v nonstop baru, jinak že o pomoc nikoho nežádal a chtěl si vše vyřešit sám. Poměrně negativně taktéž hovořil o Armádě spásy, kde první noci přebýval.

... Armáda spásy. Vo tom nebudu rači mluvit, to bych úplně vynechal, protože fialovej hnus. Tam společenská místnost, 40 lidí, smrad, pochcaný, blechy, vši, já nevím co všechno, ten chrápe, ten tam vožralej, no konec...

Nyní se však již Jiřího situace poměrně stabilizovala a Jiří už má i nějakou perspektivu do budoucna, kdy by chtěl začít pracovat na stabilním místě a najít si vlastní podnájem a posléze i koupit vlastní byt.

2) Sociální exkluze

Dimenze ekonomická.

Jiří je již tři roky nezaměstnaný a registrovaný na úřadu práce. Od ČSSZ dostává 2360 korun plus 1500 mu „sociálka“ přispívá na bydlení v ubytovně. Prodejem NP si podle svých slov může vydělat zhruba dva tisíce měsíčně včetně „tringeltů“, které mu někteří kupující nechávají. Dál Jiří uvedl, že má „bokovku“ přes distribuci kalendářů, nicméně peníze z této aktivity bude mít k dispozici až v září. Celkově Jiří svoji finanční situaci nehodnotí nijak pozitivně.

... Protože tady tou distribucí, pardon prodejem toho Nového Prostoru, to je tak na přežití jo? Když si někdo myslí, že si člověk vydělá, tak ani omylem jo, protože teď si ty časopisy musím kupovat...

... beru podporu, tu nejmenší co může být 2360 korun jo... Plus tady toto, takže to je akorát na to bydlení a teď žádný čarování na jídlo a na to. Takže to je velice skromný...

... A dyž by sis to rozpočítal vopravdu... tak to je zatím z ruky do huby jo? To si člověk nemůže dovolit ani omylem denně na teplej voběd. Nemůže...

... Takže člověk musí každou kačku vopravdu hodně vobracet...

Jiřímu jeho příjmy vystačí pouze na nejzákladnější potřeby. Oblečení si pořizuje to nejlevnější v secondhandech, stravu má jak sám říká „kovbojskou, indiánskou“ s tím, že si nemůže dovolit ani jedno teplé jídlo denně. Ovšem na druhou stranu je Jiří kuřák, takže část svého příjmu utratí za cigarety, které se mezi základní potřeby považovat nedají.

Jako problematickou vidí Jiří skutečnost, že si dnes, na rozdíl od dřívější praxe, musí prodejci časopisů kupovat. Jeden časopis si mohou koupit za dvacet korun, prodat jej za třicet a pět korun z výdělku jim vedení NP ukládá bokem a prodejci tyto peníze dostanou jako celkovou sumu na konci měsíce. Navíc má každý prodejce stanovenou normu, kolik časopisů musí za měsíc prodat. Pokud prodají méně, musí za každý neodebraný časopis platit asi osm korun jako penále. Konkrétně Jiří uvedl, že na svém místě musí prodat padesát časopisů za měsíc.

Prodej NP vidí Jiří jako pozitivní zkušenost, která mu značně pomohla v jeho obtížné situaci. I přesto, že si stěžoval na fyzickou náročnost své práce (*... Velký problémy, protože celý den na nohách, zima, jo? Spaní... skoro žádný, protože to tak akorát omdlíš únavou jo... Očstec..*), celkově prodej hodnotí velmi pozitivně a to z několika důvodů. Bere jej jako zdroj příjmu, stabilní zaměstnání, které nemohl dříve sehnat, možnost kontaktu s lidmi, svým způsobem jej chápe i jako zábavu a jako odrazový můstek pro budoucnost.

... Dobrý pocit, protože... člověk... člověk by řekl blbost. Prodáváš něco, já měl radost jak malej Jarďa. Protože člověk může něco dělat...

... Toto mě hefljo jak blázen...

... Takže aji dyby mě to teďka někdo zakázal, tak by se mě trošku stejskalo jo? Protože už si zvykeš na ty lidi...

... Je to vodrazovej, výbornej vodrazovej můstek, pro člověka, kterej to bere rozumně a chce někde dojít...

Celkově by se dalo říci, že po materiální stránce je na tom Jiří ne poměrně špatně, jelikož v podstatě jediný jeho majetek je jeho oblečení a batoh, ve kterém nosí časopisy. Jeho příjem mu stačí tak na základní potraviny, cigarety a občasnou návštěvu baru, kde si zahraje kulečnicko nebo šipky.

V době našeho rozhovoru měl však Jiří příslib zaměstnání jako vrátný v podniku, což by pro něj znamenalo značné zlepšení jeho celkové situace. Vzhledem k tomu, že jsem v průběhu dalších týdnů viděl na místě Jiřího jiného prodejce, předpokládám, že Jiřímu tato práce vyšla a že do zaměstnání skutečně nastoupil. To by znamenalo, že si vylepšil svůj příjem a tím i celkovou životní situaci. Jiří v průběhu rozhovoru vyjadřoval svou naději, že práci dostane a že se tak všechnolepší.

... a teď se mě naskytila, zrovna teď se mě naskytila, už jsem dvakrát jednal s šéfem prostě jednoho objektu tady v Brně, že bych tam dělal vrátnýho jo? Kdyby to vyšlo už by to bylo zdaleka zdaleka všechno vyřešený jo? A už by to začlo mít trošičku hlavu a patu...

... Pokud vyjde tady ten vrátný jo? Je to perfektní, protože hovořil jsem s tím vedoucím jo?...

...Nebudu hovořit přesně kolik bych měl vydělat, ale když to potom vedoucí jako... globalizoval, dal do kupy, tak sedum až deset tisíc jo? Podle šchet, podle příplateků a tak dál. Což by bylo jakž takž...

Jiří však také vyjádřil přesvědčení, že pokud by dostal již zmíněné zaměstnání, nechce s prodejem NP skončit, ale chce si jej ponechat jako přivýdělek, jelikož do budoucna plánoval i koupit vlastního bytu. Na ten však, jak sám uvádí, musí šetřit „každou kačku“ a i plat, který mu byl přislíben (7-8 tisíc čistého) je v dnešní době podle něj nedostačující.

...To já nechci zabalit takhle. Protože už znám lidi, lidi mě, já sem si na ně zvyk, voni na mě taky, někdo by řekl Vykašl se na to blbě, ne. Mě to svým způsobem baví a v rámci možností a času... Proč bych tomu nevěnoval, protože zas přemýšlím dál...

... Nový Prostor můžu... jako pořád provozovat u tohodle jo?...

... tak sedum osum tisíc čistýho jo? Bylo by to ideální. Protože jsem sám a na tu potřebu bohatě stač. I když na dnešní dobu je to vlastně málo jo? Ale zaplatěpánbu za to...

Dimenze sociální

Téma šetření peněz také souviselo s jeho současným řešením bydlení. Jelikož nyní přespává na ubytovně, nemůže v podstatě vlastnit žádný majetek, neboť by tím pádem přišel o příspěvek na bydlení, díky kterému nemusí za ubytovnu platit. Tím pádem se nejprve musí pokusit nalézt si nějaký podnik a do budoucna si chce koupit vlastní byt. S bydlením na ubytovně velice úzce souvisí problém soukromí, který Jiří pociťuje velmi problematicky. Na ubytovně nemá prakticky žádné soukromí, což se zvláště negativně projevuje v oblasti navazování potenciálního vztahu s nějakou ženou. Na tento problém upozornil sám Jiří, zřejmě jej považoval za velmi významný.

...Soukromí jako takový já nemám zatím veškerý žádný, protože si ho nemůžu dovolit. To není nějaký jo, že bych kecal. Ne. Nemůžu si ho dovolit. Jaký soukromí? Na ubytovně? Je mi jednapadesát, to neznamená, že nemůžu mít známost. Ale jak? Kde? To bych musel bydlet u ní nebo se scházet někde v hospodě nebo nedke, rozumíš a už mi není vosumnáct, aby mi stačilo jít za ručičku do kina, takže vo tomhle nepřeměšlím...

Ideální práci, která by mu nejlépe vyhovovala popsal Jiří jako „práci s lidmi“, což spojoval se svým dřívějším dlouhodobým koníčkem historickým šermem, kde koordinoval skupinu lidí. Šlo u tvorbu scénářů vystoupení, hudební tvorbu a podobně. Sám však konstatoval, že by se tím zřejmě živit nemohl a že by tyto aktivity mohl provozovat maximálně jako koníčka vedle běžného zaměstnání. Nyní však nemá na žádné koníčky čas, neboť celý den prodává NP. To jej taky odřízlo od dřívějších přátel. V současnosti, jak uvedl, nemá žádné opravdové přátele, pouze jednoho „kamoša“, který je taktéž prodejcem NP. S dřívějšími přáteli ze šermu se občas stýká, stejně jako s několika dalšími kamarády, avšak v současné době se Jiří spíše snaží řešit svoji problematickou situaci a kamarády tím neobtěžovat. Ani jeho vlastní syn a bývalá manželka neví, jak na tom Jiří vlastně v současnosti je.

Zajímavé bylo, když se Jiří zmínil o svém bratrovi, který je podle Jiřího nyní „mimo“, což je důvod toho, že nejsou spolu ve styku. Význam toho, co to znamená mimo jsem se bohužel nedověděl, pouze vím, že „odešel pryč“. Mohu se pouze domnívat, že odešel pracovat do zahraničí nebo se odstěhoval někam daleko. Nic bližšího jsem se o bratrovi Jiřího nedozvěděl.

Jelikož jsou rodiče Jiřího již mrtví, nemá vlastně žádnou blízkou osobu. Kromě oněch pár kamarádů, se kterými se stýká jen sporadicky, jsou jeho sociální kontakty omezeny na lidi, které potkává při prodeji NP. A ti na něj reagují různě, podle toho, jak vnímají jeho roli prodejce. Jak Jiří uvádí, někteří na něj reagují vyloženě nepřátelským postojem, většina lidí však Jiřího v jeho roli vnímá pozitivně. Také zaměstnanci Delvity, kde Jiří prodává, se k němu chovají většinou vstřícně. Své zákazníky, kteří od něj kupují NP, Jiří kategorizuje na tři skupiny: „Normální“ zákazníci jsou podle něj náhodní kupující od studentů po důchodce, kteří si časopis koupí, bez navázání další komunikace. Pak to jsou „občasní“ klienti, kteří chodí kupovat NP častěji a občas s Jiřím naváží kontakt „prohodí nějaký to slovíčko“. Ty hodnotí pozitivněji. Nejlepší jsou pak podle Jiřího „pravidelní“ klienti, kteří mu nechávají za časopis i nějaké peníze navíc a pravidelně si s ním povídají. Sám uvedl několik příkladů, kdy s ním pro něj naprosto neznámý člověk navázal

hovor, který byl pro Jiřího velkým povzbuzením. Na druhou stranu se však najde dost lidí, kteří Jiřího berou jako „póvl“.

*...Hodně lidí nás bere jako póvl. Ja ko spodinu, prostě to je nějakej chudáček, tak mu dám pěťikorunu...
...Von mě vidí jako póvl, jako blbeček, co prodává Nové Prostor, ne...*

Jak již bylo zmíněno, Jiří nemá rodinu. Bylo zajímavé, jakým způsobem hovořil o své bývalé manželce a důvodech jejich rozvodu. Sám uznal, že s manželkou toho neměli mnoho společného, spíše naopak. Jak uvedl, on sám byl zvyklý pohybovat se ve společnosti, sportovat, měl spoustu zájmů, naproti tomu jeho žena byla „absolutní antitalent na sporty, jenom sedět a plést“. Hlavní příčinou jejich rozvodu byl fakt, že, jak sám Jiří přiznal, díky spoustě zájmů nevěnoval dostatek času rodině. To pak vedlo k tomu, že po třech letech společného soužití požádala manželka o rozvod. Soude je rozvedl, jak Jiří uvádí, „za deset minut“.

...Pondělí uterý... pondělí, středa pátek trénink, sobota, neděle vystoupení, dyž to byla sezóna, ve volnejch dnech basička, to znamená ráno vo šesti do práce, do půl třetí. Bud' na trénink, anebo na basičku, do rána a zas do práce, takže dom vlastně na návštěvu, jenom se vyspat, takže to se Zdeně nelíbilo. Chápu...

Dimenze kulturní

V mnoha odborných textech se lze dočíst o existenci „kultury bídy“. Zajímalo mne proto, jakým způsobem se Jiří adaptoval na svoji situaci, jaké strategie využívá a jak vnímá svoji současnou identitu.

Celkově by se dal Jiřího denní režim charakterizovat jako značně monotónní. Jiří nerozlišuje pracovní dny a víkend. Jelikož Delvita má otevřeno každý den, on každý den stojí na svém prodejním místě po celou otevírací dobu, jak sám říká „od rána do večera“. V realu to znamená od osmi ráno do osmi do večera. Jedinou výjimkou jsou polední přestávka na jídlo a návštěva Denního centra NP, kde Jiří nakupuje časopisy. Volný čas má tak až večer po zavírací době, kdy si obvykle zajde do baru posedět a odpočinout. Jako svátek pak Jiří označil možnost zajít si zahrát kulečnick nebo šipky.

*...Každý den. Bez výjimky...
...A já tam vlastně su od rána do večera a ty lidi mě znaj. Oni mě už svým způsobem berou, jako součást něčeho...
...Potom když skončím, když mi zbyde nějaká kačka, to mi dycky zbyde těch deset, patnáct, dvacet kaček, tak si někam v klidu sednu, zase nějakou tu křížovečku, pívečko, dlužičky, vodfóknú, popřeměšlím co zčetra a tak dál, na ubytovnu, najest, spat. A znovu a znovu...
...Když si jednou za tejdén nebo za čtrnáct dnů zajdu zahrát kulec, nebo šípky, tak to je... svátek...*

Pokud se Jiří zmiňoval o svých koníčcích nebo zálibách, bylo to hlavně v souvislosti s minulostí a jeho dlouhodobým koníčkem historickým šermem, který byl pro Jiřího velmi významnou kapitolou jeho života, neboť toto téma opakovaně zmiňoval. V současnosti jsou však jeho koníčky omezeny na luštění křížovek a občasnou hru šipek či kulečnicku.

Jiří se již adaptoval na svoji obtížnou situaci a dokáže využít i s omezenými finančními prostředky, ovšem za cenu konzumace nejlevnějších potravin, nákupu oblečení v secondhandech a omezení většiny dosavadních aktivit. Je rád, že si může vydělat nějaké prostředky prodejem NP, protože, jak sám uvedl, nechce žebrot, nebo si pomáhat k finančním prostředkům nějakou nelegální činností. Tím se dostáváme k tomu, jak Jiří vnímá sám sebe.

Jiří při rozhovoru několikrát zdůrazňoval skutečnost, že se snaží řešit svoji situaci sám, bez pomoci jiných lidí, což opět vztahoval ke svým zkušenostem ze sportu a šermu. Nechce svými problémy obtěžovat kamarády, ani svého syna a bývalou manželku. Tato skutečnost možná souvisí s tím, že se Jiří do své současné situace dostal díky tomu, že vyhořel, za což si možná může on sám. Tento problém rozvedu dále.

Na to, že se Jiří snaží dostat z momentální špatné situace za pomoci vlastních sil má zřejmě vliv také jeho vztah k normám. Jiří se zřejmě poučil z minulosti, kdy měl problémy

s docházkou do práce a zřejmě trochu i problém s alkoholem a dnes vnímá normy jako něco, co je třeba dodržovat, aby člověk mohl „normálně“ fungovat.

*... třeba udělal áčko v práci nebo sem se né vozřal, ale... Po tréningu... né, to je jedno co...
... Spoustu věcí sem si zavinil sám, svojí nepozorností, lajdáctvím, blbostí...
... ale už si to tak probírám, že teďka už nebrozím, že bych se někde vozřal jak carské důstojník nebo udělal nějakou raněčku nebo co bych řekl, seru na to, tam nepřidu, tohle, né...
... Na všem sme domluvení, teďka budu, pokud mě to místo přiklepnou, okamžitě mu to nablásím, a zas se poradíme co dál jo, aby to bylo regulérní...*

To, co Jiří vnímal poněkud negativně byl jeho věk. S ním hlavně spojoval obtížné hledání práce a to, že na některé věci již v jedenapadesáti nestačí, což on sám pocíťoval nejvíce v souvislosti se svým dřívějším koníčkem, šermem.

Celkově Jiří působil optimistickým dojmem. Svou situaci sám charakterizoval, jako odražení se ode dna a postupné zlepšování všech atributů svého života. Nejhorší pro něj byl moment těsně poté, co vyhořel a přišel o všechny věci, nyní se, jak sám říká, začíná dostávat do normálu. K tomu by měl pomoci i onen zmíněný příslib zaměstnání.

*... Já počítám s tím, že jo. Esi ne, no bobužel... Nevoběšim se, že nebo neskočím nekam do kanálu, ale zas. Budu prodávat dál, a zas hledat, hledat...
... To jako není žádný komplex méněcennosti, že by mě to nějak vodrovnalo. Depák...
... Srandičky, srandičky a bum. Zase si zabráím kulec, zase si pudu na šipečky, na pivečko a lobec, sranda furt. Protože... to jako... I když vono to v podstatě všechno stojí za dvě věci že jo. Ale sranda musí být. Takže to zase jako... nikdy to jako na hřebík nedám...*

Jiří chápe prodej NP jako pozitivní i proto, že má pocit, že někam patří, že dělá něco smysluplného a že už jej dnes lidé chápou jako součást Delvity. Proto také vnímá prodej NP pozitivně, jako odrazový můstek pro budoucí „normální“ život.

Identita prodejce

Jiří zůstává i přes nepříznivou situaci optimistou a věří v to, že se mu postupně podaří vymanit se ze závislosti na sociálních dávkách a žít normálním životem. Svou situaci chápe jako životní zkušenost, která může potkat kohokoliv a vnímá ji celkem pozitivně. Jako pozitivum této situace chápe Jiří fakt, že se odrazil ode dna, na které klesl, a cokoliv teď přijde bude jen lepší. Zajímavé je to, že v jednom momentě dokonce přiznal, že současná situace je pro něj lepší, než to, co bylo dřív.

... Tady toto, když začínáš vod příky a pomalínky vidíš, jak buduješ nebo to. Je to radost a to nemá strop. Kam se došplháš, rozumě samozřejmě, říkám došplháš, kam dojdeš, rozumně. To jo. A to je dobrej začátek. Nemůžu říct, že tam to bylo horší, ale toto je v každým případě dobrý. A su rád, že se to svým způsobem stalo a pokusím se jít pomalínky navrch. Jo? Ale rozumně, nemysím jako... Konečná votážka, teď je to takový velice zajímavý a řekl bych, je to vo fousek lepší, než tam to všechno předtím. Protože to má hlavu a patu. Má to motivaci nějakou. Že člověk vod něčeho začíná a někam by mohl dojít. A to kam nevíš, ale můžješ jít...

Jiří několikrát zdůraznil, že se chce dostat zpět do normálu, což znamená, že svoji situaci jako normální nechápe. Ovšem když mluvil obecně o prodejcích NP, několikrát zmínil, že jsou mezi nimi někteří, kterým takovýto způsob života stačí. Z toho by se dalo usuzovat, že se Jiří proti nim chce nějakým způsobem vymezit. Tomu by odpovídal i jeho přístup k nim, kdy se Jiří snaží udržet od ostatních prodejců (s výjimkou jednoho kamaráda, který jej vlastně přivedl k prodeji) i tím, že s nimi nenavazuje přátelské vztahy. Také kritizoval některé prodejce za to, že nechodí umytí a slušně oblečení, když on sám to zvládne i s tím minimálním příjmem.

Jak Jiří zmínil, někteří lidé jej chápou jako méněcenného, jako „póvl“, což on ovšem ignoruje. Sám se cítí být užitečný a zůstává optimistou i když jeho současná situace optimismu příliš nenahrává. Má plány do budoucna, takže se nedá říci, že by pasivně přijímal to, co mu život přinese. Své problémy si chce řešit sám a nezatahovat do nich nikoho jiného.

Vyhoření

Během našeho rozhovoru se vynořilo téma okolností, za kterých Jiřímu vyhořel jeho sklepní příbytek. Vzhledem k tomu, že šlo o událost pro něj zlomovou a že se při jeho popisu této události objevily skutečnosti, které podle mého názoru atakují etickou problematiku výzkumu, rozhodl jsem se toto téma vyčlenit mimo ostatní analýzu a věnovat mu prostor zde.

Toto téma vidím jako problematické z několika důvodů. Jiří se při popisu událostí souvisejících s vyhořením rozcházal v časových údajích. To by nebylo až tak překvapivé, ovšem tato událost se stala před necelým půl rokem a vzhledem k tomu, že byla pro Jiřího natolik významná, předpokládal bych, že si ji bude lépe pamatovat. Jiří také uvedl, že od té doby se na onom místě nebyl ani podívat, což mi přijde také poněkud zvláštní. Také mi přijde podivné, jakým způsobem si Jiří vztahoval vyhoření k prodeji NP.

Když jsem se Jiřího zeptal první otázkou jak se dostal k prodeji NP, jaké okolnosti jej k tomu vedli, uvedl, že to bylo právě vyhoření, kvůli kterému přišel o všechny věci a pak že šel prodávat NP. Nicméně když jsme se k tomuto tématu později vrátili, říkal, že NP již prodával dva dny a až poté vyhořel. Toto byl pro mne první signál toho, že by skutečnost mohl být poněkud jiná, než jak mi ji Jiří popisuje.

Další protichůdné informace Jiří uváděl v časové posloupnosti průběhu vyhoření. Nejdříve uvedl, že přišel domů (do sklepa) a že viděl kouř, který vycházel z jeho sklepa. Později, když popisoval zážitky s Policií uvedl: „*vo půl sedmé sem přišel, vo půl osmé se to asi stalo*“, což znamená, že ve sklepě nějakou dobu byl předtím, než začalo hořet. Také Jiřího vysvětlení, jak k ohni vlastně došlo bylo jasně řečeno podivné.

...tam někdo cvrnkl vajgla z ulice, přes tu zábrádku a takovým tím votvorem větracím to prostě vlítlo do sklepa a průvan zrovna... náhoda jo?...

Když popisoval své zážitky s Policií ČR, kdy jej několik hodin nechali tři hodiny sedět v cele, zmínil se o tom, proč jej tam podle něj nechali.

... Každě se na mě koukal... nevím... zřejmě tam nebyl nikdo kompetentní. Tam mě šupli za takovej ten katr do té čekací místnosti jako jo?...

...Pak jsem pochopil a což je pravda, že oni nevědí, oni nemohli vědět, jestli jsem to nezapálil třeba já, nebo jestli nejsou zbabř, nebo nevím, bez dokladů, bez všeho, tak es nevím, to bych, po tom jsem nepátral...

To, co mi Jiří říkal, mi na první pohled nebylo nijak divné. Až po několikátém čtení přepisu rozhovoru mi však došlo, že toto je možná jen jeho obranná verze skutečné události. Jelikož však nejsem policejní vyšetřovatel, ale sociální vědec, který se musí snažit o etický přístup k rozhovoru, ponechám zkoumání o skutečné příčině požáru kompetentnějším lidem. Neodpustím si však, abych zde neuvěděl svoji verzi toho, jak se situace stala.

Podle mého názoru Jiří neměl delší dobu žádné finanční prostředky a tak oslovil prodejce NP, který mu zprostředkoval práci u NP. Po dvou dnech si Jiří vydělal nějaký obnos peněz, za který si koupil nějaký alkohol, který zkonsumoval (sám přiznává, že dříve měl s alkoholem určité problémy). Poté přišel do sklepa, kde si zapálil cigaretu a usnul a vzbudil jej až kouř z ohně, který vznikl z nedopalku jeho cigarety. Toto je však pouhá spekulace, která by neměla mít žádný vliv na ostatní analýzu a proto jsem ji odsunul mimo hlavní text.